

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
Институт за правне и друштвене науке

УСЛУГЕ И ПРАВА КОРИСНИКА

Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ

Крагујевац
2020.

УСЛУГЕ И ПРАВА КОРИСНИКА

Зборник реферата по позиву са Међународног научног скупа одржаног 26. јуна 2020. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Хрвоје Качер
Проф. др Снежана Миладиновић
Проф. др Миодраг Мићовић

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Драган Вујисић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Графопромет д.о.о. Крагујевац

ТИРАЖ: 100

ISBN 978-86-7623-098-3

Штампање Зборника подржало Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

*Др Маријана Дукић Мијатовић, редовни професор
Правног факултета за привреду и правосуђе
Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Др Надежда Љубојев, редовни професор
Техничког факултет „Михајло Пупин“ Универзитета у Новом Саду*

УДК: 330.322(497.11)

DOI: 10.46793/UPK20.837DM

УТИЦАЈ ДИРЕКТНИХ СТРАНИХ ИНВЕСТИЦИЈА НА ПРИВРЕДНИ РАСТ СРБИЈЕ У СВЕТЛУ ЛЕГИСЛАТИВНИХ РЕФОРМИ

Резиме

Ауторке су у истраживању изучавале легислативну базу за директна страна улагања код нас, а све у циљу утврђивања корелација између квалитета легислативе у овој области и утицаја на развој домаће економије. Имале су у фокусу напредак Србије на Doing business листи Светске банке за 2020. годину с обзиром да је Србија напредовала за четири места, да је заузела 44. позицију међу 190 ранжираних земаља. Најзначајнији резултати спроведеног истраживања указују да је евидентан напредак наше привреде утемељен на свеобухватним правним и економским реформама, те да је утицај страних директних инвестиција на јачање домаће економије знатан, посматрано са аспекта извоза и раста бруто домаћег производа, те побољшања домаће макро и микро пословне климе. Закључиле су да ће све наведено бити од великог значаја у изазовима који су пред домаћом економијом, а изазвани су пандемијом COVID 19, јер само здрава економија каква је домаћа може да амортизује ударе глобалне кризе у најави.

***Кључне речи:** реформа законодавства, директне стране инвестиције, економски раст Србије.*

1. Увод

Предмет истраживања, које су ауторке спровеле је утврђивање утицаја директних страних инвестиција у Републици Србији на развој домаће економије, првенствено посматрано са аспекта легислативне базе, која је настала посвећеним реформама. Значајна је и успешна консолидације јавних финансија, што је све синергично довело до резултата да је Србија претходне године била на првом месту у свету по броју страних директних инвестиција у односу на величину своје економије, како је објавио британски лист *Financial*

Times. Према ранг листи за 2019. годину, коју објављује *FDI intelligence*, специјализовани сервис *Financial Times* Србија је била на челу ранг листе са индексом од 11,92 поена, што је за 1,33 индексних поена више у односу на прошлу годину. „Како се наводи у објављеној студији, Србија је привукла 107 пројеката директних страних инвестиција у 2018. години, односно за 26 више него 2017. години, што представља раст за готово једну трећину. Србија са оценом 11,92 привлачи скоро 12 пута већи обим гринфилд страних директних инвестиција него што би могло да се очекује од економије њене величине, наводи се у годишњој студији у којој се мери обим улазних гринфилд улагања у 2018. години у односу на величину економије сваке државе. Водећи сектори у Србији по страним директним инвестицијама су индустрија аутомобилских компоненти, храна и дуван, текстил и сектор некретнина, који су заједно имали удео већи од половине (54 одсто) у укупним улазним СДИ пројектима у 2018. години, прецизира се у тексту. У студији се истиче да је Србија са резултатом 11,92 поена, далеко надмашила ривале у региону европских економија у успону, међу којима су и Литванија и Босна и Херцеговина, које такође имају високе индексне оцене. На другом месту, иза Србије, налази се Црна Гора са индексом 11,49 поена, а иза Србије на овој ранг листи нашле су се и економије попут Сингапур, Јерменија, Летонија, Бугарска, УАЕ, Мађарска, Румунија, Ирска, Пољска, Велика Британија, Хонг Конг.“¹ Према најновијем извештају Светске банке Србија спада међу 42 светске економије, које су у периоду 2018/19. године спровеле регулаторне реформе у три или више од 10 оцењиваних области унапредивши услове лакоће пословања.

2. Легислативни оквир економских реформи

Субвенције и остали јавни подстицаји привреде и привредног развоја су неопходни, како би се кроз развојну функцију буџета створило боље инвестиционо окружење и привукле нове инвестиције, поспешило отварање нових радних места и запошљавање и повећала конкурентност економије.²

Давалац државне помоћи је Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, преко надлежних органа, и свако правно лице које управља и/или располаже јавним средствима и додељује државну помоћ у било ком облику, до је корисник државне помоћи - свако правно и физичко лице, које у обављању делатности производње и/или промета робе и/или пружања услуга на тржишту, користи државну помоћ у било ком облику. Државна помоћ је подложна контроли Законом о контроли државне помоћи,³

¹ Развојна агенција Србије (РАС). www.ras.gov.rs, приступ 22.2.2020.

² Види више Дукић Мијатовић, М., Веселиновић, Ј., *Утицај система субвенција и подстицаја на стварање бољег инвестиционог амбијента у Републици Србији*, Право - теорија и пракса, бр. 1/2015, стр. 1-14.

³ Закон о контроли државне помоћи, Сл. гласник РС, бр. 73/2019.

којим се уређују општи услови и поступак контроле државне помоћи у циљу заштите слободне конкуренције на тржишту, применом начела тржишне економије и подстицања привредног развоја, обезбеђења транспарентности у додели државне помоћи, као и извршавања преузетих обавеза по закљученим међународним уговорима, који садрже одредбе о државној помоћи. Уредбом о правилима за доделу државне помоћи,⁴ ближе се уређују правила за доделу државне помоћи, односно за оцену дозвољености пријављене, односно додељене државне помоћи, и правни поредак Републике Србије усклађује са садржином у вези са државном помоћи усвојиле институције Европске заједнице. Ова уредба утврђује да је привредни субјекат (корисник државне помоћи) - свако правно и физичко лице које, независно од правног облика и начина финансирања, у обављању делатности производње или промета робе или пружања услуга на тржишту користи државну помоћ у било ком облику, изузев привредног субјекта у поступку приватизације. Законом о регионалном развоју⁵ подстицаји су одређени као конкретна улагања или програмско усмеравање улагања са републичког нивоа за реализацију пројеката од посебног значаја за регионални развој, док су мере - акти Владе за спровођење политике регионалног развоја. Агенција за привредне регистре води Регистар мера и подстицаја регионалног развоја, који садржи информације о врсти докумената за подстицање регионалног развоја, намени подстицаја, финансијским карактеристикама подстицаја, даваоцима и корисницима средстава подстицаја, територијалном усмеравању подстицаја, изворима финансирања, као и друге податке од значаја за одређивање нових улагања, односно инвестиција, у поједине регионе, ради остварења циљева националних и регионалних развојних програма.

Закон о банкама⁶ у чл. 5. ст. 2. прописује да се нико осим банке не може бавити, између осталог, давањем кредита, осим ако је за то овлашћен законом (као што је, на основу Закона о Фонду за развој Републике Србије⁷ Фонд за развој Републике Србије овлашћен да обавља послове који се односе на одобравање кредита, ради остваривања својих циљева), а у чл. 13б. прописује кривично дело за неовлашћено давање кредита. Законом о јавном дугу⁸ у чл. 34. ст. 3. прописано је да локалне власти (где спадају и јединице локалне самоуправе) не могу давати гаранције. Међутим, секторско (ресорно) законодавство не садржи одредбе којима се позитивном енумерацијом прецизно утврђују мере и инструменти развоја предузетништва и економије из

⁴ Уредба о правилима за доделу државне помоћи, Сл. гласник РС, бр. 13/2010, 37/2013, 97/2013 и 119/2014.

⁵ Закон о регионалном развоју, Сл. гласник РС, бр. 51/2009 и 30/2010 и 89/2015.

⁶ Закон о банкама, Сл. гласник РС, бр. 107/2005 и 91/2010 и 14/2015.

⁷ Закон о Фонду за развој Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 36/2009, 88/2010, 119/2012 и 5/2015.

⁸ Закон о јавном дугу РС, Сл. гласник РС, бр. 61/2005, 107/2009, 78/2011, 68/2015, 95/2018 и 91/2019.

круга надлежности јединице локалне самоуправе из одредаба члана 20. Закона о локалној самоуправи.⁹

Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености¹⁰ предвиђене су субвенције за запошљавање. Субвенције за запошљавање су средства која послодавац може да оствари за запошљавање незапослених, и то: на новоствореним радним местима; на упражњеним радним местима, ако се ради о лицима која припадају категорији теже запошљивих лица, у складу са овим законом и Националним акционим планом запошљавања и у другом случају утврђеном Националним акционим планом запошљавања. Међусобна права и обавезе Националне службе и корисника субвенције уређују се уговором. Уредбом о подстицању запошљавања,¹¹ утврђују се услови и начин остваривања права послодавца из приватног сектора на субвенционисање одређеног дела обрачунатог пореза на зараде и доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, ради подстицања запошљавања. Пореске олакшице код плаћања пореза на зараде намењене послодавцима, којима се подстиче запошљавање, а које су уређене одредбама Закона о порезу на доходак грађана.¹² Ступањем на снагу Закона о улагањима,¹³ најзначајнијег *lex specialis*-а у овој области престао је да важи Закон о страним улагањима.¹⁴ Важећим законом уређен је општи правни оквир за улагања у Републици Србији, субјекти подршке улагањима за ефикасно пружање услуга улагачима, образовање и рад Савета за економски развој и оснивање и рад Развојне агенције Србије у циљу унапређења инвестиционог окружења у Републици Србији, подстицање директних улагања ради јачања економског и привредног развоја и раста запослености и свеукупног друштвеног бољитка.¹⁵ Третман домаћих и страних улагача је изједначен, а акценат је и на повећању ефикасности у пружању услуга органа власти које се непосредно односе на

⁹ Закон о локалној самоуправи, Сл. гласник РС, бр. 129/2007, 83/2014, 101/2016 и 47/2018.

¹⁰ Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Сл. гласник РС, бр. 36/2009, 88/2010 и 38/2015 и 113/2017.

¹¹ Уредба о подстицању запошљавања, Сл. гласник РС, бр. 32/2011 и 34/2011.

¹² Закон о порезу на доходак грађана, Сл. гласник РС, бр. 24/2001, 80/2002, 80/2002 - др. закон, 135/2004, 62/2006, 65/2006 - испр., 31/2009, 44/2009, 18/2010, 50/2011, 91/2011 - одлука УС, 7/2012 - усклађени дин. изн., 93/2012, 114/2012 - одлука УС, 8/2013 - усклађени дин. изн., 47/2013, 48/2013 - испр., 108/2013, 6/2014 - усклађени дин. изн., 57/2014, 68/2014, 5/2015, 112/2015,, 7/2018, 95/2018, 4/2019, 86/2019 и 5/2020.

¹³ Закон о улагањима, Сл. гласник РС, бр. 89/2015 и 95/2018.

¹⁴ Закон о страним улагањима, Сл. Лист СРЈ, бр. 3/2002 и 5/2003 и Сл. лист СЦГ, бр. 1/2003 – Уставна повеља.

¹⁵ Види више. Дукић Мијатовић М., Узелац О., Грујић А., *Економске реформе у функцији одрживог развоја Републике Србије*, Опатија, 5th International Leadership Conference, Ријека, 2016, стр. 270.

улагања.¹⁶ Под улагањем према Закону о улагањима се подразумева: (а) привредно друштво или огранак привредног друштва које је основао улагач, у складу са Законом о привредним друштвима;¹⁷ (б) удео у привредном друштву, акције друштва или друге хартије од вредности еквивалентне акцијама друштва у смислу Закона о тржишту капитала;¹⁸ (в) права која је улагач стекао на основу уговора о јавно-приватном партнерству у складу са Законом о јавно приватном партнерству и концесијама;¹⁹ (г) права својине, службености, залогe и друга стварна права на покретним стварима и непокретностима које се налазе на територији Републике Србије која је улагач стекао за потребе обављања делатности; (д) права интелектуалне својине, која имају заштиту по важећем праву Републике Србије и (ђ) права на обављање делатности која се обавља на основу дозволе или одобрења државног органа, стечених у циљу обављања делатности улагача на територији Републике Србије, у складу са законом.

Улагање, према значају, јесте улагање од посебног значаја за Републику Србију и улагање од локалног значаја, с тим да је улагање од посебног значаја ослобођено јавног позива приликом доделе подстицаја. Позитивном енеумерацијом дефинисано је и шта се не подразумева под улагањем: а) новчано или друго потраживање које непосредно произилази из трговачког посла (продаје, размене, пружања услуга и др.); б) новчано потраживање које проистиче из кредита у вези са трговачким послом (финансирање трговине и др.) и ц) портфолио улагање. Портфолио улагање се реализује преко међународног тржишта капитала и куповина хартија од вредности. Овде је у првом плану добитак у виду дивиденди при чему улагач не стиче својинска права над компанијом нити има намеру да врши предузетничку активност. Улагач је дефинисан као правно или физичко лице које је уложило капитал, као и лице које је стекло улагање на територији Републике Србије. Страни улагач је дефинисан као лице које је уложило капитал, као и лице које је одговарајућим правним послом стекло улагање на територији Републике Србије. Страни улагач је одређен на следеће начине: страном правно лице са седиштем у иностранству укључујући и огранак страног правног лица који је регистрован у Републици Србији, страни држављанин без обзира на стално место боравка и држављанин Републике Србије са сталним местом боравка изван Републике Србије дужим од једне године. Сви улагачи како домаћи тако и страни у складу са Законом о улагањима уживају пуну слободу свог улагања и јемчи им се заштита инвестиција, што је предвиђено одредбама чл. 84. Устава Републике

¹⁶ Види више Дукић Мијатовић, М., Гонгета, С., *Модернизација политика државних подстицаја у Европској унији*, Култура полиса, вол. 12, бр. 27/2015, стр. 511-522.

¹⁷ Закон о привредним друштвима, Сл. гласник РС, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014, ... 44/2018, 95/2018 и 91/2019.

¹⁸ Закон о тржишту капитала, Сл. гласник РС, бр. 31/2011, 112/2015, 108/2016 и 9/2020.

¹⁹ Закон о јавно приватном партнерству и концесијама, Сл. гласник РС, бр. 88/2001, 15/2016 и 104/2016.

Србије²⁰ којим је утемељено да економско и привредно уређење у Републици Србији почива на тржишној привреди, отвореном и слободном тржишту, слободи предузетништва, самосталности привредних субјеката и равноправности приватне и других облика својине. Страни улагачи, у погледу свог улагања у свему уживају једнак положај и имају иста права и обавезе као и домаћи улагачи. Улагачима се јемчи да инвестиција односно улагање неће бити предмет експропријације било непосредно било посредно нити мера које за циљ имају ефекат који је једнак последицама које производи експропријација, са једним изузетком, који подразумева да се својина и друга стварна права улагача на непокретностима могу експроприсати односно одузети или ограничити само у јавном интересу и то ако је таква могућност предвиђена законом којим се уређује експропријација, да се таква експропријација мора вршити на недискриминаторан начин, по поступку прописаним тим законом уз исплаћивање одговарајуће адекватне и делотворне накнаде без одлагања.²¹ Страни улагач може стећи право својине, службености, залог и друга стварна права на покретним стварима и непокретностима које се налазе на територији Републике Србије. Исто тако, важећи закон јемчи слободу плаћања према иностранству, што значи да улагач ради плаћања према иностранству која су дозвољена Законом о девизном пословању,²² може купити девизе на девизном тржишту у Републици Србији.

Страни улагач има право да након плаћања свих пореских и других обавеза по основу јавних прихода, слободно трансферише финансијска и друга средства у вези са улагањем. Спорови који проистичу из улагања, стране могу покушати да реше споразумно, пред судовима или арбитражама.²³ Улагања у области јавно приватних партнерстава и концесија регулисана су Законом о јавно приватном партнерству и концесијама²⁴ и то услови и начин израде, предлагања и одобравања пројеката јавно-приватног партнерства; одређују субјекти надлежни, односно овлашћени за предлагање и реализацију пројеката јавно-приватног партнерства; права и обавезе јавних и приватних партнера; облик и садржина уговора о јавно-приватном партнерству са или без елемената концесије и правна заштита у поступцима доделе јавних уговора; услови и

²⁰ Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/2006.

²¹ Дукић Мијатовић М., Бабић Н., *Стране директне инвестиције као детерминанта развоја српске економије*, Зборник радова: Привредноправни оквир и економски развој држава Југоисточне Европе, Нови Сад, 2019, стр. 660

²² Закон о девизном пословању, Сл. гласник РС, бр. 31/2011, 119/2012, 139/2014 и 30/2018.

²³ Дукић Мијатовић, М., Веселиновић, Ј., *Реформа законодавства као *conditiosine qua non* стварања бољег инвестиционог амбијента у АП Војводини - привредноправни аспект*, Зборник радова научног скупа Универзитета Привредна академија Правни факултет за привреду и правосуђе Нови Сад, 2014, стр. 37-54.

²⁴ Закон о јавно приватном партнерству и концесијама, Сл. гласник РС, бр. 88/2011, 15/2016.

начин давања концесије, предмет концесије, субјекти надлежни, односно овлашћени за поступак давања концесије, престанак концесије; заштита права учесника у поступцима доделе јавних уговора; оснивање, положај и надлежност Комисије за јавно приватно партнерство, као и друга питања од значаја за јавно-приватно партнерство, са или без елемената концесије, односно за концесију.²⁵

3. Економски аспекти утицаја директних страних инвестиција на развој домаће привреде

Утицај страних директних инвестиција на јачање домаће економије мерено извозом и растом бруто домаћег производа, те пласманом Србије на *Doing business* листи и кредитним рејтингом Републике Србије је очигледан. Србија је прошле године привукла 5.8 милијарди долара директних страних инвестиција, кроз 107 различитих пројеката.²⁶ Извоз Србије на територију ЕУ чинио је 67% укупног извоза Србије у 2018. години, са сталним трендом раста. Цео период од 2014. до 2018. године бележи тренд раста извоза Републике Србије.²⁷ На основу стопе раста БДП-а у Републици Србији од 2015 до 2018. године видљиво је да производни сектори бележе позитивно кретање²⁸ Према подацима раст БДП-а, у 2018. години износио је 4,3%. *Standard and Poor's* и *Ratings* 2019. године, агенције за оцену кредитног рејтинга потврдиле су оцену кредитног рејтинга Републике Србије на нивоу "BB", уз стабилне изгледе за унапређење кредитног рејтинга.²⁹ *Moody's* – У марту 2017. године Агенција за оцену кредитног рејтинга повећала је кредитни рејтинг Републике Србије са "B1" на "Ba3" уз стабилне изгледе за даље унапређење кредитног рејтинга.³⁰ Позитиван тренд се наставио и 2019. године, што је видљиво из свих економских показатеља Народне банке Републике Србије, која је и објавила да је *Standard and Poor's* повећала кредитни рејтинг Србије са "BB" на "BB+" и оценила изгледе за даље позитивне тенденције.³¹ Управа за јавни дуг

²⁵ Царић, С., Витез, М., Дукић Мијатовић, М., Веселиновић, Ј., *Привредно право*, Нови Сад, 2016, стр. 170.

²⁶ Види више https://www.nbs.rs/internet/latinica/80/platni_bilans.html, приступ 04.04. 2020.

²⁷ Укупан извоз Србије. Линк: <https://europa.rs/srbija-i-evropska-unija/trgovina/ukupan-izvoz-srbije/>, приступ 25.3.2020.

²⁸ РЗС (Републички завод за статистику), и Министарство финансија Републике Србије, https://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2019/jun/prezentacija_novo_sr.pdf, приступ 20.03.2020.

²⁹ Министарство финансија Републике Србије, Линк: https://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2019/jun/prezentacija_novo_sr.pdf, приступ 01.04.2020.

³⁰ Министарство финансија Републике Србије. (2019). Линк: https://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2019/jun/prezentacija_novo_sr.pdf, приступ 28. 07. 2019. стр. 13.

³¹ Народна банка Републике Србије. (2020). Линк: https://www.nbs.rs/internet/latinica/18/pregled_grafikona.pdf, приступ 25.03.2020.

Министарства финансија је објавила да је кредитни рејтинг за 2019. годину по *Fitch agency* повећан са "BB" на "BB+", док је по *Moody's* стабилан на "Ba3".³² Рејтинг агенције процењују да ће БДП у Републици Србији наставити да расте у периоду од 2019. до 2021. године, и да ће раст бити заснован пре свега на приливу страних директних инвестиција и већој приватној потрошњи која ће бити подстакнута растом запослености и зарада. Реални раст БДП у четвртном кварталу 2019. године у односу на исти период претходне године износио је 6,2%, а свакако треба имати у виду и да је реални раст БДП-а у 2018. години у односу на претходну годину износио 4,4%.³³ Позитивни изгледи за унапређење кредитног рејтинга уједно су и одраз континуираног смањења јавног дуга. На *"Doing Business"* листи Светске банке по лакоћи пословања за 2020 годину, Србија је како смо већ истакли заузела 44. позицију међу 190 земаља. Треба имати у виду у циљу компарација да је Нови Зеланд први на листи, следе Сингапур и Хонг Конг. На четвртном месту је Данска, САД је на шестом месту, на седмом Грузија, а потом Велика Британија, те Норвешка, па Шведска. Што се тиче земаља из региона најбоље рангирана је Северна Македонија на 17. месту, мада је забележила назадовање са прошлогодишњег 10. места, Словенија је напредовала са прошлогодишњег 40. места, на 37. место, док је Црна Гора задржала 50. позицију на листи, а Хрватска остварила напредака са 58. места на 51. позицију на листу. Федерација Босна и Херцеговина је на 90. позицији на листи, уместо прошлогодишње 89 позиције.³⁴ Бољој позицији наше земље на *Doing business* листи допринеле су реформе у области заштите мањинских акционара и решавања стечаја, као и унапређење система грађевинских дозвола. У том правцу значајне су измене Закона о стечају,³⁵ којима је између осталог дато право свим повериоцима да учествују у избору стечајног управника и од управника добијају све информације о поступку стечаја, те је остварен скок за осам места (са 49. на 41). Значајне су и измене Закона о привредним друштвима, којим су дата већа права мањинским акционарима у управљању компанијама и подигнута транспарентност у пословима руководства где постоји потенцијални лични интерес директора. Због тога је у овој категорији остварен највећи помак, од 46 места (са 83. на 37). Највеће легислативно унапређење постигнуто је кроз Закон о републичким административним таксама, чијим је изменама готово преполовљена такса

³² Министарство финансија - Управа за јавни дуг. (2020). Линк: <http://www.javnidug.gov.rs/upload/Kreditni%20rejting/13.12.2019/Kreditni%20rejting%20Republike%20Srbije%20eng-converted-converted.pdf>, приступ 01.04. 2020.

³³ РЗС (Републички завод за статистику). (2020). Линк: <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/vesti/?a=09&s=>, приступ 01.04. 2020.

³⁴ <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/s/serbia/SRB.pdf>, приступ 10.04. 2020.

³⁵ Закон о стечају, Сл. гласник РС, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012, 83/2014, 113/2017, 44/2018 и 95/2018.

за добијање локацијских услова. Због тога је Србија напредовала још два места и новим пласманом остварила најбољи резултат у региону и уједно најбољи резултат икада постигнут у овој категорији уз одличан напредак везан за издавање грађевинских дозвола. Напретку наше земље допринело је и померање од 10 места у области добијања прикључка на електромеру (са 104. на 94). С друге стране, у категорији покретања пословања забележен је најслабији резултат (пад са 40. на 73) што је последица увођења нове административне процедуре за пријаву стварних власника предузећа у сврху спречавања прања новца, мада тај поступак не треба раздвајати од поступка регистрације фирме. Иако је Светска банка позитивно оценила унапређење у погледу брзине повраћаја ПДВ-а, признање је изостало за увођење електронске пријаве и плаћања пореза и фирмарине. Због тога је у категорији плаћање пореза забележен пад од шест места (са 79. на 85). Измене Закона о заложном праву,³⁶ донете након завршетка оцењивања Светске банке нису узете у обзир за овогодишњи извештај, што је утицало на пад од седам места у добијању кредита, а сличну судбину дели и реформа уписа права својине. Наиме, ова реформа је забележила пад са 55. на 58. место, јер Светска банка није прихватила да је привреда растерећена услед потребе одласка на шалтер катастра иако је укњижба аутоматска и јавни бележници електронски достављају исправе за упис непокретности. У следећем извештају скок се очекује у категорији извршења уговора, јер Закон о извршењу и обезбеђењу,³⁷ који доноси новине као што су е-аукција и е-огласна табла у сврху брже, јефтиније и транспарентније продаје имовине, није ушао у трку за резултат у овогодишњем издању. У овој категорији није било померања, а иста позиција у односу на 2019. задржана је и у категорији прекограничне трговине (23), где није било реформских помака.

Страни инвеститори, генерално имају национални третман. Поред постојећих погодности као што су образована радна снага, бесцарински извоз у земље југоисточне Европе и Русију, стратешки географски положај и најнижа стопа пореза на добит од 15% у Европи, Србија нуди и финансијску помоћ потенцијалним инвеститорима, кроз активности Развојне агенције Србије (РАС). Значајне погодности, које држава нуди инвеститорима у циљу утицаја на макро и микро пословну климу у Републици Србији, су анализирани у даљем тексту. Према Уредби о одређивању критеријума за доделу подстицаја ради привлачења директних улагања, средства се могу користити за финансирање инвестиционих пројеката у: **а)** производном сектору, и **б)** сектору

³⁶ Закон о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар, Сл. гласник РС, бр. 57/2003, 61/2005, 64/2006, 99/2011 и 31/2019.

³⁷ Закон о извршењу и обезбеђењу, Сл. гласник РС, бр. 106/2015, 106/2016, 113/2017 и 54/2019.

услуга сервисних центара.³⁸ Циљ Уредбе јесте јачање равномерног економског и привредног развоја Републике Србије. Локалне самоуправе су подељене у 5 група, у складу са тим подстицаји су различити: I - група: 50 радних места и 500.000 евра; II – група: 40 радних места и 400.000 евра; III група: 30 радних места и 300.000 евра; IV – група: 20 радних места и 200.000 евра; девастирано: 10 радних места и 100.000 евра. Висине подстицаја за основна средства су такође подељене у 5 група, од 10% до 30 % оправданих трошкова улагања у основна средства.³⁹

4. Закључак

Истраживање је показало да су реформе у правном и економском смислу, утицале на динамичнији развој домаће привреде, те на тај начин тржиште наше земље, као повољно пословно окружење привлачи директне стране инвестиције, које последњих година бележе тренд раста, а опет директне стране инвестиције утичу на развој српске економије и *vice versa*. Анализа одабраних макроекономских индикатора, извоз и БДП и ниво кредитног рејтинга "BB+" и "Ba3" су охрабрујући упркос најави глобалне економске кризе, која је пред нама и покренута је пандемијом због COVID 19 вируса. Не треба занемарити чињеницу да је Србија била на првом месту у свету по броју страних директних инвестиција у односу на величину своје економије, како је објавио британски лист *Financial Times* прошле године. Такође, на *"Doing Business"* листи Светске банке по лакоћи пословања за 2020 годину, Србија је заузела 44. позицију међу 190 земаља, што је сврстава у три најбоље земље окружења. Анализирани су и значајни бенефити, које држава нуди инвеститорима у циљу утицаја на макро и микро пословну климу у Републици Србији., највише захваљујући активностима Развојне агенције Србије (РАС), али и све друге законодавне промене. Можемо закључити да су свеобухватне правне и економске реформе актуелне код нас усмерене на интензивирање привредне активности довеле до позитивних резултата у развоју националне привреде, те ће стабилност и суфицит у буџету који је остварен, бити значајни фактори обезбеђивању економске и друштвене стабилности у пандемијској кризи и здрава основа мера са којима је Влада Републике Србије изашла у циљу амортизације кризног удара. Смањење пореског оптерећења рада, обезбеђивање веће доступности планских докумената, ефикаснија доставља решења о упису у катастар, укидање пореских пријава за порезе на имовину, пренос апсолутних права и поклон, развој електронских сервиса за пријаву и плаћање пореских и непореских намета, као и смањење трошкова и времена

³⁸ Уредба о одређивању критеријума за доделу подстицаја ради привлачења директних улагања у области производње прехранбених производа, Сл. гласник РС, бр. 33/2019.

³⁹ Развојна агенција Србије (РАС), 2019. Линк: <https://ras.gov.rs/uploads/2019/06/podsticaji-za-investicije-i-zaposljavanje-radnika.pdf>, приступ 18.07.2019. године, стр. 1-19.

потребних за поступке извршења и стечаја, иницијативе су које траже своје место у будућим легислативним променама како бисмо се пласирали у првих 30 земаља у свету, јер је српска економија дефинитивно показала своју стабилност и тенденцију раста, упркос нестабилним светским економским кретањима.

*Marijana Đukić Mijatović, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, University Business Academy in Novi Sad
Nadežda Ljubojev, Ph.D., Full-time Professor
Technical Faculty „Mihajlo Pupin“, University of Novi Sad*

THE INFLUENCE OF THE FOREIGN DIRECT INVESTMENT TO ECONOMIC GROWTH OF THE REPUBLIC OF SERBIA IN THE VIEW OF REFORMS OF LEGISLATION

Summary

In this research the authors analyzed domestic legislation in order to determine the cause-effect relationship between the inflow of foreign direct investments to the dynamics in the development of domestic economy. They focused on progress of the Republic of Serbia on WB's Doing business list for 2020, because Serbia has advanced four places and currently occupies the 44th place among the 190 countries listed. The most important results of this research indicate that development of the domestic economy is based on comprehensive legal and economy measures. The influence of foreign direct investments on strengthening domestic economy is considerable and it is measured by exports and growth of gross domestic product, and the placement of Serbia on the Doing Business List, with a focus on significant benefits that the state offers to investors in order to influence the macro and micro business climate in the Republic of Serbia. The authors concluded that these facts will be very important for the challenges caused by COVID 19 pandemic for domestic economy in the future, but they pointed out that domestic economy is healthy economy and will be able to amortize impact of global recession in announcement.

Key words: *reform of legislation, foreign direct investment, economic growth of Serbia.*

Литература

- Дукић Мијатовић, М., Веселиновић, Ј., *Утицај система субвенција и подстицаја на стварање бољег инвестиционог амбијента у Републици Србији*, Право - теорија и пракса, бр. 1/2015.
- Дукић Мијатовић, М., Веселиновић, Ј., *Реформа законодавства као conditiosine qua non стварања бољег инвестиционог амбијента у АП Војводини - привредноправни аспект*, Зборник радова научног скупа Универзитета Привредна академија, Нови Сад, 2014.
- Дукић Мијатовић, М., Гонгета, С., *Модернизација политика државних подстицаја у Европској унији*, Култура полиса, вол. 12, бр. 27/2015.
- Дукић Мијатовић, М., Бабић, Н., *Стране директне инвестиције као детерминанта развоја српске економије* Зборник радова: Привредноправни оквир и економски развој држава Југоисточне Европе, Нови Сад, 2019.
- Дукић Мијатовић, М., Узелац, О., Грујић, А., *Економске реформе у функцији одрживог развоја Републике Србије*, Опатија, 5th International Leadership Conference, Ријека, 2016.
- Царић, С., Витез, М., Дукић Мијатовић, М., Веселиновић, Ј., *Привредно право*, Нови Сад, 2016.
- <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/s/serbia/SRB.pdf>, приступ 10.04. 2020.
- https://www.nbs.rs/internet/latinica/80/platni_bilans.html, приступ 04.04. 2020.
- Закон о банкама, Сл. гласник РС, бр. 107/2005 и 91/2010 и 14/2015.
- Закон о девизном пословању, Сл. гласник РС, бр. 31/2011, 119/2012, 139/2014 и 30/2018.
- Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Сл. гласник РС, бр. 36/2009, 88/2010 и 38/2015 и 113/2017.
- Закон о јавно приватном партнерству и концесијама, Сл. гласник РС, бр. 88/2001, 15/2016 и 104/2016.
- Закон о јавно приватном партнерству и концесијама, Сл. гласник РС, бр. 88/2011, 15/2016.
- Закон о јавном дугу РС, Сл. гласник РС, бр. 61/2005, 107/2009, 78/2011, 68/2015, 95/2018 и 91/2019.
- Закон о локалној самоуправи, Сл. гласник РС, бр. 129/2007, 83/2014, 101/2016 и 47/2018.
- Закон о порезу на доходак грађана, Сл. гласник РС, бр. 24/2001, 80/2002, 80/2002 - др. закон, 135/2004, 62/2006, 65/2006 - испр., 31/2009, 44/2009, ..., 91/2011 - одлука УС, 7/2012 - усклађени дин. изн., 93/2012, 114/2012 - одлука УС, 8/2013 - усклађени дин. изн., 47/2013, 48/2013 - испр., 108/2013, 6/2014 - усклађени дин. изн., 57/2014, ...95/2018, 4/2019, 86/2019 и 5/2020.
- Закон о привредним друштвима, Сл. гласник РС, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014, 135/2004, 5/2015, 44/2018, 95/2018 и 91/2019.
- Закон о тржишту капитала, Сл. гласник РС, бр. 31/2011, 112/2015, 108/2016 и 9/2020.
- Закон о регионалном развоју, Сл. гласник РС, бр. 51/2009 и 30/2010 и 89/2015.
- Закон о страним улагањима, Сл. лист СРЈ, бр. 3/2002 и 5/2003 и "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 – Уставна повеља.
- Закон о улагањима, Сл. гласник РС, бр. 89/2015 и 95/2018.
- Закон о Фонду за развој Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 36/2009, 119/2012 и 5/2015
- Закон о контроли државне помоћи, Сл. гласник РС", бр. 73/2019/

Зборник радова „Услуге и права корисника“, Крагујевац, 2020.

- Закон о стечају, Сл. гласник РС, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012, 83/2014, 113/2017, 44/2018 и 95/2018.
- Закон о заложном праву на покретним стварима уписаним у регистар, Сл. гласник РС, бр. 57/2003, 61/2005, 64/2006, 99/2011 и 31/2019.
- Закон о извршењу и обезбеђењу, Сл. гласник РС, бр. 106/2015, 106/2016, 113/2017 и 54/2019.
- Министарство финансија Републике Србије. (2019). Линк: https://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2019/jun/prezentacija_novo_sr.pdf, приступ: 28.07.2019., стр. 13.
- Министарство финансија - Управа за јавни дуг. (2020). Линк: <http://www.javnidug.gov.rs/upload/Kreditni%20rejting/13.12.2019/Kreditni%20rejting%20Republike%20Srbije%20eng-converted-converted.pdf>, приступ 01.04. 2020.
- Развојна агенција Србије (РАС), 2019. Линк: <https://ras.gov.rs/uploads/2019/06/podsticaji-za-investicije-i-zaposljavanje-radnika.pdf>, приступ 18.07.2019. године, стр. 1-19.
- Развојна агенција Србије. Линк: www.ras.gov.rs, приступ 22.8.2019.
- РЗС (Републички завод за статистику), и Министарство финансија Републике Србије, https://www.mfin.gov.rs/UserFiles/File/tabele/2019/jun/prezentacija_novo_sr.pdf, приступ 20.8.2019.
- Укупан извоз Србије. Линк: <https://europa.rs/srbija-i-evropska-unija/trgovina/ukupan-izvoz-srbije/>, приступ 20.8.2019.
- Уредба о подстицању запошљавања, Сл. гласник РС, бр. 32/2011 и 34/2011/
- Уредба о одређивању критеријума за доделу подстицаја ради привлачења директних улагања у области производње прехранбених производа, Сл. гласник РС, бр. 33/2019. Линк: <https://ras.gov.rs/uploads/2019/06/podsticaji-za-investicije-i-zaposljavanje-radnika.pdf>, приступ : 21.07.2019. године, стр. 4.
- Уредба о правилима за доделу државне помоћи, Сл. гласник РС, бр. 13/2010, 100/2011, 91/2012, 37/2013 и 97/2013.
- Устав Републике Србије, Сл. гласник РС, бр. 98/2006.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

366.5:338.46(082)

УСЛУГЕ и права корисника : [зборник реферата
са Међународног научног скупа одржаног 26. јуна 2020. године,
на Правном факултету у Крагујевцу] / уредник Миодраг Мићовић.
- Крагујевац : Правни факултет Универзитета, Институт за правне
и друштвене науке, 2020 (Крагујевац : Графопромет).
- X, 1017 стр. ; 25 cm

Тираж 100. - Напомене и библиографске референце уз текст.
- Библиографија уз већину радова. - Summaries.

ISBN 978-86-7623-098-3

1. Мићовић, Миодраг, 1954- [уредник]
а) Услуге -- Потрошачи -- Правна заштита -- Зборници

COBISS.SR-ID 15657993